

Z. Br.

Historia techniki w czasopismach przemysłu okrętowego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/1, 202-203

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

partamentu Morskiego Ministerstwa Przemysłu). *Notatkę i Wytyczne* sporządził również A. Potyrała⁴.

W dziale *Miscellanea* zamieszczono dokończenie wspomnień W. Zelechowskiego o korzystaniu z okrętowego solomierza chemicznego Brandta przez mechaników okrętowych rosyjskiej floty wojennej w początkach bieżącego wieku.

Z nru 1—3/1965 odnotujemy dokończenie artykułu M. Rakowskiego *Kilka uwag o greckiej trierze*, a z nru 4—6/1965 omówienie H. Wilczewskiego pracy niemieckiego autora W. Rudolpha o południowoszwedzkich typach statków rybackich na Rugii i Pomorzu Zachodnim na przełomie XIX/XX w. (praca ta ukazała się drukiem po szwedzku: *Sydsvenska battyper i Pommern och pa Rügen*, Karlskrona 1960, przetłumaczona z rękopisu niemieckiego).

W nrze 4—6/1965 znajdujemy notatkę M. Czernera *Najstarsza poczta butelkowa*, stanowiącą w pewnym stopniu przyczynek do zagadnienia, jaką wiedzę o pracach morskich mieli starożytni Grecy.

Z nru 7—9/1965 wymienimy pozycję dotyczącą historii nauki: *Bibliografię prac morskich prof. dra Władysława Kowalenki*⁵, połączoną z tekstem zawierającym charakterystykę zestawionych prac. Bibliografię i charakterystykę opracowała H. Kowalenko.

Najważniejszą pozycją nru 10—12/1965 była praca W. Drapelli *Karty z dziejów okrętownictwa w Polsce*⁶.

Na tym zakończył działalność „Biuletyn Nautologiczny”, który ukazywał się przez osiem lat głównie dzięki ofiarnej pracy jego redaktorów: Jadwigi Poterałowicz i Zofii Drapella.

Od 1966 r. organem Polskiego Towarzystwa Nautologicznego jest kwartalnik „Nautologia”. Na redaktora naczelnego, na czele 8-osobowego komitetu redakcyjnego, powołany został Władysław Drapella.

Zygmunt Brocki

HISTORIA TECHNIKI W CZASOPISMACH PRZEMYSŁU OKRĘTOWEGO

W nrze 3/1965 kwartalnika „Biuletyn Ekonomiczny Rady Koordynacyjnej Kół Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Przemysle Okrętowym” Z. Binerowski zamieścił szkic historyczny *Warsztaty stoczniowe na Pomorzu Gdańskim*, a w nrze 2/1966 tegoż kwartalnika, od 1966 r. wychodzącego pod nazwą „Przegląd Ekonomiczki Przemysłu Okrętowego”, szkic *Technika produkcji żaglowców drewnianych*.

Pierwszy z tych szkiców został przedrukowany w nrze 38 i 39/1966 tygodnika „Głos Stoczniozca”.

Tenże tygodnik w 1966 r. zamieścił też cykl artykułów z zakresu techniki budowy okrętów w średniowieczu. Najpierw, w nrze 9, ukazał się ogólny artykuł

⁴ Aleksander Potyrała, autor kilku prac w zakresie międzywojennej historii polskiego okrętownictwa i szkół budowy okrętów, profesor Politechniki Gdańskiej, zmarł w grudniu 1964 r.

⁵ Prof. Władysław Kowalenko, specjalista w zakresie historii żeglugi wczesnośredniowiecznych Słowian, współredaktor *Słownika starożytności słowiańskich*, pierwszy rektor Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni (Sopocie), kierownik Katedry Dziejów Żeglugi i Polityki Morskiej na Uniwersytecie A. Mickiewicza w Poznaniu (zlikwidowanej w 1950 r.), zmarł w czerwcu 1966 r. Wspomnienie pośmiertne zob. w nrze 33 serii B „Zeszytów Naukowych Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Sopocie” z 1966 r., ss. I—III.

⁶ Praca ta w całości została zamieszczona w zbiorze materiałów *V sesja naukowa okrętowców, Gdańsk 7—9 V 1964*, Gdynia 1966; pełny tytuł pracy brzmi *Z dziejów skutnictwa i okrętownictwa w Polsce (od czasów najdawniejszych do wybuchu drugiej wojny światowej)*.

o polskich i duńskich archeologicznych odkryciach zabytków dawnej techniki szkatniczej. Następnie opublikowano cykl artykułów P. Smolarka: *Czy Słowianie umieli korzystać z Bałtyku* (nr 22), *Szkutnictwo rzemiosło stare* (nr 24), *Statki słowiańskie w X—XIII wieku* (nr 29), *Gdy nie znano teorii okrętu* (i rysunku teoretycznego; nr 31), *Napęd i urządzenia nawigacyjne* (nr 34), *Budulec na gdańskie statki* (nr 36 i 37). W nrze 35 H. Knie napisał artykuł o dokumentach pisanych do historii techniki budowy wczesnośredniowiecznych okrętów.

H. Knie jest też autorem artykułu o eksperymentach markiza de Jouffry z maszyną parową, którą w 1783 r. zastosował na statku na Sekwanie (nr 20 „Głosu Stoczniewca”) i artykułu o statkach mających dziwną konstrukcję (nr 18 tegoż tygodnika). Wyjątkową przemyślnością technicznego rozwiązania pomieszczeń wnętrza kadłuba odznaczał się statek „Asp”, zbudowany w 1824 r. dla celów przemysłowych. Temu samemu celowi służył zbudowany nieco wcześniej bryg „Badajoz”: w kadłub miał wbudowany — kadłub drugiego statku! Inny statek zbudowany był znów tak, że mógł szybko zdjąć swe omasztowanie i na pewien czas zanurzyć się w morze (zejść poniżej powierzchni wody). W 1863 r. zbudowano zaś statek, o nazwie „Connector”, złożony z trzech części, a więc statek „na zawiasach”. Ciekawe jest, że te dziwaczne pomysły techniczne kontynuowane są obecnie. Otóż idea statku „na zawiasach” została wyzyskana przez Japończyków w czasie ostatniej wojny: budowali oni składane transportowce wojenne, obecnie zaś ideę tę zastosowali w technice wodowania największych okrętów (wodowanie w segmentach, segmentami). Także statek „dubeltowy” jest kontynuowany przez tzw. statki z kieszeniami (statki rybackie).

W nrze 9/1966 miesięcznika „Budownictwo Okrętowe” ukazał się referat P. Smolarka *Budownictwo okrętowe na ziemiach polskich do końca XVIII wieku*, wygłoszony na VI sesji naukowej okrętowców we wrześniu 1966 r. w Gdańsku.

Z. Br.

POZNAJMY MUZEA

Z okazji ostatniego roku obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego redakcja „Sztandaru Młodych” wspólnie z zarządem Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury ogłosiła 12 III 1966 (w nrze 60) wielki konkurs — ankietę *Poznajmy muzea*. Przez okres kilku miesięcy „Sztandar Młodych” publikował artykuły i fotoreportaży poświęcone różnym muzeom, przede wszystkim tym mniej znanym, a zasługującym na szeroką popularyzację. Do października 1966 r. zapoznano czytelników z ponad 20 muzeami, podając ich historię i charakteryzując zbiory w nich gromadzone.

Pierwszą przedstawioną placówką muzealną było Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu (Aleksander Jałosiński, *SM zaprasza nadawców, odbiorców i doręczycieli*, nr 61). W nrze 65 czytelnicy zapoznali się z Muzeum Ziemi Kaliskiej (HEN, *Już Ptolemeusz pisał o Kaliszu*). Artykuł *Wielki mieszczanin* (stk., nr 84) był poświęcony Muzeum Stanisława Staszica w Pile. W nrze 97 zamieszczono artykuł o Muzeum Filumenistycznym w Bystrzycy Kłodzkiej (HEN, *Potomkowie krzesiwa*). Bogate zbiory tego muzeum nie ograniczają się tylko do kolekcji samych etykiet zapalczanych, ale dotyczą także historii ognia. Młoda placówka muzealna ma również ambicje podjęcia badań nad początkami polskiego przemysłu zapalczanego.

Jerzy Eljasiak w artykule *Sensacje sprzed tysiąca lat na Wałach Chrobrego* (nr 108) pisze o Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie i jego stałej ekspozycji *Polska nad Bałtykiem przed 1000 lat*. O muzeum w Krośnie i historii oświelenia mówi artykuł *W królestwie światła* (nr 139). W tym samym artykule przed-